

TIC BRNO

ÚSTŘEDNÍ HŘBITOV

Průvodce

PRŮVODCE PO ÚSTŘEDNÍM HŘBITOVĚ

Tato publikace je součástí projektu, který mapuje místa posledního odpočinku osobností spjatých s historií moravské metropole. Zavede vás na Ústřední hřbitov, za jehož zdi jsou uloženy ostatky velikanů, kteří Brno trvale umístili na mapu světa. Digitální verzi průvodce najdete na adrese hrbitovy.brno.cz a medailonky vybraných osobností jsou dostupné v rozšířené podobě v Internetové encyklopedii dějin Brna.

Ústřední hřbitov města Brna vznikl při Vídeňské ulici podle projektu architekta Aloise Prastorfera, který se stal také autorem administrativních budov při hlavním vchodu a u bočního vstupu z Jihlavské ulice. Hřbitov byl slavnostně otevřen dne 3. listopadu 1883, dnes patří svou plochou k největším hřbitovům v České republice. Slouží od svého vzniku k pohřbívání osob bez rozdílu náboženského vyznání, sociálního postavení, národnosti nebo rasy.

Současná obřadní síň u hlavní brány byla postavena podle projektu architektů Bohuslava Fuchse a Josefa Poláška a otevřena 3. dubna 1927. Elegantní stavba v raně konstruktivistickém slohu je dnes památkově chráněna. Součástí hřbitova je v jeho horní části při Jihlavské ulici krematorium, vybudované podle návrhu architekta Ernsta

Wiesnera ve funkcionalistickém slohu, dnes Národní kulturní památka. První obřad se zde uskutečnil 8. dubna 1930.

Na krematorium navazují urnové háje, rozptylové a vspovové loučky, kolumbária. Některé hrobové skupiny mají zvláštní postavení. Především jsou to tzv. čestná pohřebiště, kam jsou ukládány významné osobnosti. Patří sem skupina 25e (zvaná také čestný kruh), skupiny H5 a H5e (tzv. čestná alej), v areálu celého hřbitova najdeme také jednotlivé čestné hroby. Zvláštní postavení mají rovněž vojenské hřbitovy (skupiny 47, 49, 56, 66, 79), kde jsou uloženy ostatky vojenských osob; o tyto hroby se pečuje podle požadavků ženevských konvencí pro vojenské hroby.

Hřbitov není pouze místem posledního odpočinku pohřbených osob, je i galerií umělecky hodnotných náhrobků od významných umělců nebo známých kamenických dílen. Takové náhrobky jsou zapsány do Státního seznamu nemovitých kulturních památek.

Nedílnou součástí hřbitova tvoří zeleň, budovaná vědomě od založení hřbitova, která smutné místo mění v místo klidu a naděje.

01

* 16. 6. 1877 Boskovice
† 6. 10. 1960 Brno

Geolog, speleolog, archeolog. Významný krasový badatel, objevitel Punkevních jeskyní Moravského krasu a sídliště lovců mamutů v Dolních Věstonicích.

Úpravu hrobového místa s modelem vápencové jeskyně provedl Ferdinand Dobrovolný, náhrobek je památkově chráněn.

Skup. 25e,
hrob č. 57

TIC.JE/UH-01

02

* 13. 8. 1853 Velké Karlovice
† 3. 1. 1924 Brno

Knihkupec, nakladatel. V roce 1883 otevřel první české nakladatelství a knihkupectví v Brně, při kterém soustředil stálý okruh kulturních pracovníků. Barvičovo jméno najdeme ve všech tehdejších českých spolicích literárních, hudebních i sportovních, nechyběl při žádné události, která pomáhala posílení českého národního vědomí.

Neautorizovaný náhrobek je památkově chráněn.

Skup. 70,

hrob č. 126–127

TIC.JE/UH-02

03+04

* 21. 12. 1919 Brno
† 5. 8. 1990 Ipswich (UK)

Básník. Inspiraci hledal v přírodě i filozofii, prožil většinu života v exilu, bytostně se však toužil vrátit do milovaného rodného Brna, což se mu splnilo alespoň po smrti v roce 1991.

TIC.JE/UH-03

* 11. 4. 1894 Brno
† 21. 6. 1930 Kvetnica (SK)

Prozaik, divadelní kritik, redaktor. Působil jako lektor a dramatik brněnského Národního divadla, stal se prvním předsedou Literární skupiny v Brně.

Syna a otce po letech rozdělení spojila alespoň posmrtně trachytová kompozice náhrobku s urnami od Milivoje Husáka.

Skup. 25e, hrob č. 2

TIC.JE/UH-04

* 21. 11. 1795 Leeds (UK)
† 27. 11. 1873 Brno

Konstrukér a strojirenský průmyslník britského původu. Po příchodu do Brna ve 40. letech 19. století zakládá ve městě továrnu na výrobu strojů pro vlnářský průmysl. Jeho továrna, která produkovala kromě textilních strojů i jeřáby, kotle, hasičské stříkačky či součástky na zbraně byla jednou z předchůdkyň První brněnské strojírenské společnosti, vzniklé v roce 1872.

Náhrobek je památkově chráněn.

* 22. 5. 1921 Velké Leváre (SK)
† 25. 9. 1995 Brno

Dirigent, klarinetista, saxofonista. Roku 1948 se stal dirigentem orchestru, který řídil neuvěřitelných padesát tři let a který patřil mezi deset nejlepších bigbandů na světě.

Náhrobek z černé žuly vytvořil Miroslav Vochta.

* 18. 3. 1931 Kelč
† 6. 1. 2015 Brno

Hokejista a fotbalista. Legendární hokejový útočník získal ze světových soutěží tři bronzové medaile, v roce 1997 ho Mezinárodní hokejová federace (IIHF) zařadila do své Sině slávy. Patřil k posledním sportovcům, kteří vrcholově hráli hokej i fotbal, z mistrovství Evropy ve fotbale si v roce 1960 přivezl bronzovou medaili.

Náhrobek z bílého mramoru je dílem Dušana Váni.

* 17. 8. 1753 Ďarmoty (HU)
† 6. 1. 1829 Brno

Filolog, historik, zakladatel naší slavistiky. Sepsal první dějiny českého jazyka a literatury, sestavil německo-český slovník. Zajímal se i o archeologii, poprvé u nás považoval archeologické památky za plnohodnotný historický pramen.

Náhrobek v podobě kamenné pyramidy s dutinou pro litinový sarkofág navrhl Leo von Klee. Ostatky vědce spolu s náhrobkem byly přeneseny ze zrušeného starobrněnského hřbitova roku 1909 na současné místo. Náhrobek je památkově chráněn.

09

* 20. 1. 1928 Brno
† 11. 1. 1998 Brno

Divadelní a filmová herečka, pedagožka JAMU. Spojila své působení především se Státním divadlem v Brně, spolupracovala také s brněnským rozhlasem. Její nezapomenutelnou filmovou rolí se stala Divá Bára ze stejnojmenného filmu.

Bronzová náhrobní plastika je prací sochaře Nikose Armutidise.

Skup. 14,
hrob č. 38-40

TIC.JE/UH-09

10

* 11. 2. 1912 Napajedla
† 19. 7. 1994 Staatsburg (USA)

Klavírista. Na svém prvním veřejném koncertu vystoupil v pouhých osmi letech. Před nacistickou okupací odešel do USA, do emigrace odešel znovu po únoru 1948. Zásadně odmítal koncertovat pro tehdejší režim v Československu, znovu se do rodné země navrátil až po roce 1990. Za statečný občanský postoj, hudební umění a propagaci české hudby v zahraničí se mu dostalo mnoha poct a ocenění.

Náhrobek vytvořil Václav Fiala.

Skup. 25e,
hrob č. 43

TIC.JE/UH-10

11

* 24. 3. 1895 Všechnovice
† 18. 9. 1972 Brno

Architekt, urbanista, profesor brněnské techniky. Patřil mezi nejvýraznější osobnosti meziválečné československé architektury, vytvořil projekty pro mnohé vynikající stavby v Brně.

Náhrobek s posmrtným odlítkem ruky zemřelého (provedl Jiří Marek) navrhl jeho syn Kamil Fuchs. Náhrobek je památkově chráněn.

Skup. 25e,
hrob č. 53

TIC.JE/UH-11

12

* 14. 2. 1758 Tennenlohe u Erlangenu (DE)
† 15. 1. 1836 Brno

Průmyslník, podnikal v oborech vlnářství, hornictví a bankovníctví. Jeden ze zakladatelů moravského textilního průmyslu, který po přesunu z Norimberku působil v Brně od roku 1780.

Pohřben je v rodinné hrobce z roku 1851, kterou navrhl vídeňský architekt Josef Füsse. Hrobka stála původně na starém hřbitově u dnešní ulice Kounicovy, po jeho zrušení byla přenesena na Ústřední hřbitov. Hrobka je památkově chráněna.

Skup. 22a,
hrob č. 1-10

TIC.JE/UH-12

13

* 29. 1. 1850 Dašice
† 19. 7. 1921 Brno

Politik, novinář. Výrazná osobnost sociálně demokratického dělnického hnutí v rámci rakousko-uherské monarchie, český poslanec v říšské radě, muž milovaný dělníky, ale ctěný i politickými protivníky. Po vzniku ČSR se stal poslancem Revolučního národního shromáždění a senátorem.

Náhrobek s portrétním medailonem zemřelého a sousedním dělnické rodiny je dílem Rudolfa Schiebla a je památkově chráněn.

Skup. 25e,
hrob č. 18

TIC.JE/UH-13

14

* 9. 3. 1812 Kojetín
† 10. 2. 1861 Brno

Archivář, historik, spisovatel. Vydával důležité prameny k dějinám Moravy, patřil k významným českým národním pracovníkům v Brně.

Pískovcový náhrobek s plastikou anděla a mramorovým portrétním medailonem byl restaurován po přenesení hrobu ze Starobrněnského hřbitova v roce 1909. Náhrobek je dílem Josefa Břenka a je památkově chráněn.

Skup. 32,
hrob č. 4a

TIC.JE/UH-14

15

* 3. 7. 1854 Hukvaldy
† 12. 8. 1928 Ostrava

Hudební skladatel, pedagog. V mladších letech působil jako dirigent Besedy brněnské, ředitel varhanické školy a později profesor skladby na státní konzervatoři. Svůj osobitý hudební výraz uplatnil v orchestrálních dílech, písňových cyklech a zejména ve svých operách. Po letech nepochopení se ještě za života dočkal mezinárodního ocenění a dnes je považován za světového skladatele původní moderní hudby.

Úpravu hrobového místa navrhl Eduard Milén. Náhrobek je památkově chráněn.

Skup. 25e,
hrob č. 64

TIC.JE/UH-15

16

* 24. 1. 1915 Brno
† 16. 6. 1940 Montpellier (FR)

Hudební skladatelka a dirigentka. Stala se první českou dirigentkou, která řídila koncert České filharmonie, a jako hostující dirigentka Symfonického orchestru BBC dirigovala v roce 1938 vlastní Vojenskou symfonietu. Nadějnou životní cestu autorky skladeb orchestrálních, písňových a vokálních ukončila předčasná smrt.

Skup. H5,
hrob č. 98

TIC.JE/UH-16

* 21. 2. 1880 Praha
† 20. 6. 1946 Praha

Architekt, vysokoškolský pedagog. Příslušník meziválečné československé architektonické avantgardy, první předseda Klubu architektů v Brně. Jeho jméno je spjato mimo jiné s brněnským výstavištěm, kde dohlížel na stavební realizace pavilonů, sám projektoval vstupní budovu, kino a přilehlou kavárnu.

Náhrobek s postavou adorující ženy je od Huberta Kovaříka z roku 1932.

* 9. 1. 1850 Holasovice
† 8. 5. 1885 Brno

Hudební skladatel, sbormistr. Vytvořil národní sborový zpěv na Moravě v duchu národních písní a lidové mluvy, jejichž studiem a harmonizací se zabýval. Vysokou uměleckou úroveň mají i jeho církevní skladby.

Jako příslušník řádu augustiniánů byl pohřben v řádové hrobce, zbudované podle projektu Germana Wanderleye a realizované Antonínem Tomolou. Hrobka je památkově chráněna.

* 30. 1. 1890 Veselá u Počátek
† 6. 12. 1978 Brno

Divadelní a filmová herečka. V brněnském divadle se stala zejména představitelkou starostlivých maminek, starších žen a babiček. Již po odchodu na odpočinek se na jeviště vrátila v roli Babičky Boženy Němcové, ale stejnou postavu nezapomenutelně ztvárnila i ve filmu režiséra Moskaljka. Zde v plné síle uplatnila vše, co na ní brněnští diváci oceňovali, psychologickou kresbu postavy, moudrost, lidskost a laskavost.

* 12. 12. 1882 Čáslav
† 22. 5. 1939 Brno

Básník, spisovatel, dramatik, novinář. Patřil mezi nejvýznamnější osobnosti brněnského literárního života od roku 1910 do své tragické smrti. Neúnavně se podílel na brněnském kulturním dění, byl rádčem mladým autorům a přítelem mnoha osobností své doby. Založil veřejnou knihovnu města Brna a stal se jejím prvním ředitelem.

Přírodní úpravu hrobového místa navrhl František Kalivoda, náhrobek s motivem tzv. bludného balvanu později vytvořil Jiří Marek. Náhrobek je památkově chráněn.

21

* 16. 1. 1914 Velké Meziříčí
† 16. 2. 1993 Brno

Sochař. Svě práce tvořil především do veřejného prostoru, zásadními se pro něho staly motivy hudební a literární, vytvořil mnohé pamětní desky význačných kulturních osobností spjatých s Brnem. Neméně významnými se stala díla věnovaná osobnostem a událostem období okupace a protifašistického odboje.

Plastiku na hrobě, s halasovským motivem *Já se tam vrátím* která je mramorovou zvětšeninou sochařského díla zemřelého, vytvořil jeho vnuk Jiří Marek.

Skup. 25e,
hrob č. 31

TIC.JE/UH-21

22

* 20. 7. 1822 Hynčice
† 6. 1. 1884 Brno

Přírodovědec, pedagog, kněz. Na základě svých pokusů s křížením hrachu objevil zákonitosti, označované dnes jako Mendelovy zákony dědičnosti. Světového uznání se mu dostalo až posmrtně, dnes je považován za jednoho z největších světových biologů. Věnoval se také meteorologii, včelařství a ovocnářství. Jako příslušník řádu augustiniánů konal své pokusy v zahradě starobrněnského kláštera.

Byl uložen v řádové hrobce, zbudované podle projektu Germana Wanderleye a realizované Antonínem Tomolou. Hrobka je památkově chráněna.

Skup. 2,
hrob č. 81

TIC.JE/UH-22

23

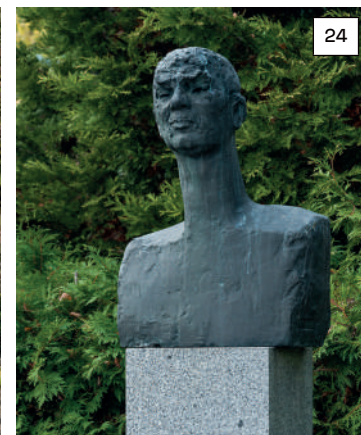
* 13. 10. 1863 Zbiroh
† 5. 9. 1907 Brno

Spisovatel, novinář. Ve svých povídkách z brněnského prostředí zobrazoval sociální motivy se scénérii městské periferie, temných dílen a neutěšených nádvoří továren. Velmi záslužnou se stala jeho dlouholetá práce divadelního kritika, který se věnoval hercům, repertoáru i dramaturgickým otázkám brněnského Národního divadla a pomohl zvýšit celkovou úroveň českého divadla v Brně.

Pískovcový náhrobek s plastikou alegorie Smutku vytvořila podle modelu Jana Štursy kamenická škola v Hořicích.

Skup. 19,
hrob č. 23–24

TIC.JE/UH-23

24

* 26. 5. 1910 Přerov
† 13. 7. 1985 Brno

Básník, novinář. Lyricky i lyricko-epický básník miloval přírodu ve všech jejích proměnách, hovořil o nesamozřejmosti lidské existence, vyslovoval své pochyby, vnímal lidské vztahy pokřivené totalitní společností. Jako novinář psal fejetony do Lidových novin, po válce byl vedoucím kulturní rubriky Rovnosti a redaktorem Hosta do domu.

Náhrobek s portrétní bustou a faksimilií podpisu básníka vytvořili Ladislav Martínek a Miloš Slezák.

Skup. 25e,
hrob č. 10

TIC.JE/UH-24

25

* 2. 3. 1880 Litomyšl
† 26. 11. 1939 Polička

Literární historik, vysokoškolský pedagog. Jako profesor české literatury se v roce 1938 stal posledním předválečným rektorem brněnské univerzity před zavřením českých vysokých škol v listopadu 1939. Autor teoretických literárně historických prací a studií, spolupracovník Lidových novin jako literární kritik.

Náhrobek s litinovým odlítkem sochy Vítěze od Jana Štursy je pam. chráněn.

Skup. 32,
hrob. č. 115

TIC.JE/UH-25

26

* 16. 8. 1885 Ořechov u Brna
† 2. 10. 1905 Brno

„A kdyby král dnes v Brně zemřel, nebude účast na jeho pohřbu větší, než má prosť český dělník.“ Tato slova pronesl kněz Tomáš Šilinger při pohřbu truhlářského dělníka, který zemřel na následky zranění bodákem, jež utrpěl na schodech Besedního domu při demonstraci za zřízení české univerzity v Brně.

Náhrobek je památkově chráněn.

Skup. 68,
hrob. č. 245

TIC.JE/UH-26

27

* 10. 2. 1889 Brno-Královo Pole
† 10. 1. 1967 Brno

Hudební skladatel, pedagog. Skladby pro koncertní vystoupení tvořil často na slova českých básníků, jeho tvorba měla velký ohlas zvláště v době nacistické okupace. Stal se profesorem skladby na brněnské konzervatoři a později na nově založené Janáčkově akademii múzických umění.

Pískovcovou plastiku Hudby vytvořil Jiří Marek, náhrobek je památkově chráněn.

Skup. 25e,
hrob. č. 54b

TIC.JE/UH-27

28

* 5. 6. 1882 Vážany
† 9. 6. 1945 Brno

Maliř, grafik. Ve své tvorbě prošel kubismem a neoklasicismem a stal se jedním z průkopníků moderního umění na začátku 20. století. Dosáhl i mezinárodního ohlasu a jeho díla se těší zájmu sběratelů i dnes. Byl již v roce 1946 jmenován in memoriam národním umělcem.

Skup. 25e,
hrob č. 61

TIC.JE/UH-28

29

* 3. 8. 1899 Kolín nad Rýnem (DE)
† 19. 7. 1938 Brno

Levicová básnířka, překladatelka a herečka, zástupkyně početné skupiny emigrantů, kteří po nástupu národních socialistů ve 30. letech 20. století prchají z Německa. Spolu s manželem Willem Schaberm se v roce 1933 usazují v Brně, kde pracují jako novináři. Else zde však onemocní a umírá. Po její smrti manžel odchází z Československé republiky do USA.

Náhrobní kámen s Herderovým mottem *Licht! Liebe! Leben!* je dílem architekta Františka Kalivody.

Skup. 104,
hrob č. 479

TIC.JE/UH-29

30

* 8. 4. 1883 Pula (HR)
† 2. 5. 1945 Brno

Voják a námořník. Sloužil na vojenských lodích C. a K. flotily, od roku 1909 se stává jedním z prvních důstojníků rakouského ponorkového loďstva. V průběhu 1. světové války dosáhl jako velitel ponorky U-4 řady bojových úspěchů. Pravděpodobně jako jediný Čech sloužil v hodnosti kapitána ponorky německé Kriegsmarine během 2. světové války. Mezi lety 1941–1942 působil v Kielu na školní ponorce UD-4.

Skup. 58,
hrob č. 71–73

TIC.JE/UH-30

31

* 7. 2. 1922 Vnorovy
† 7. 11. 1989 Brno

Básník, spisovatel, novinář. Ve svém vidění světa vycházel ze základních hodnot lidského života, vyzvedával zásady mravní, hrdost, opravdovost, neokázalé hrdinství. Útočiště před povrchností a tempem moderního světa nacházel v lidové písni, pohádce a biblických příbězích. Pracoval jako literární redaktor brněnského rozhlasu, šéfredaktor časopisu Host do domu, po roce 1969 jako spisovatel z povolení.

Náhrobek je dílem Ivana Rullera, portrétní bustu vytvořil Miloš Vlček.

Skup. 25e,
hrob č. 1

TIC.JE/UH-31

32

* 14. 6. 1804 Rousínov
† 31. 5. 1868 Bystřice pod Hostýnem

Básník, překladatel, bohoslovec, sběratel lidových písní. Stal se profesorem bohosloví v Brně, přeložil a doplnil výkladem Nový zákon. Nejvíce je dnes oceňována jeho sběratelská a badatelská činnost v oblasti lidové písně, zejména monumentální dílo Moravské národní písně a nápěvy. Odtud čerpali inspiraci mnozí hudební skladatelé, mezi nimi i Leoš Janáček a Antonín Dvořák.

Původně byl pohřben na brněnském Městském hřbitově, ostatky i s náhrobkem přenesli v roce 1893 na dnešní místo. Náhrobek je památkově chráněn.

Skup. 28,
hrob č. 40–41

TIC.JE/UH-32

33

* 13. 3. 1913 Vyškov
† 9. 10. 2012 Adelaide (AU)

Taneční umělkyně, pedagožka. Tančila roli Julie ve světové premiéře Prokofjevova baletu Romeo a Julie, své taneční umění spojila s Národním divadlem v Brně, později působila v Národním divadle v Praze. Jako taneční pedagožka vychovala řadu osobností českého baletu a české taneční scény. Po emigraci v roce 1968 se v Austrálii zapojila do krajanského společenského života, pedagogicky působila na univerzitě v Adelaide.

Náhrobek vytvořil ateliér Vochta.

Skup. H5e,
hrob č. 4

TIC.JE/UH-33

34

* 16. 5. 1905 Kladno-Kročehlavy
† 5. 3. 1970 Znojmo

Houslista. Po studiu na pražské konzervatoři působil v Bratislavě, Moravské Ostravě a Košicích, do brněnského rozhlasu nastoupil před druhou světovou válkou a pracoval zde až do odchodu na odpočinek. Jako vynikající a oblíbený houslista pokračoval i ve vlastní veřejné koncertní činnosti.

Pískovcový náhrobek ve tvaru houslí zhotovil Vincenc Havel, sochařským portrétem doplnila manželka umělce Nina Štěpánková. Náhrobek je památkově chráněn.

Skup. 25e,
hrob č. 24

TIC.JE/UH-34

36

* 24. 6. 1884 Vyškov
† 30. 11. 1941 Brno

Fedora Bartošová, provdaná Lavická, pseudonym Kamila Tálská. Básnířka, libretistka, učitelka; spoluautorka libreta Janáčkovy opery Osud. Vystudovala učitelský ústav v Brně, publikovala básně a krátké prózy v Lidových novinách. Bydlela na Klášterním nám. v Brně ve stejném domě jako rodina Janáčková. V listopadu 1903 požádal Janáček Bartošovou o zveršování jeho prózou psaného námětu k opeře Osud. Skladatel její libreto považoval za výchozí materiál a výrazně do něj zasahoval. Jevištního provedení opery se Janáček ani Bartošová nedožili.

Skup. 106,
ř. 1, hrob č. 8–9

TIC.JE/UH-36

35

* 7. 5. 1869 Kostelec nad Černými Lesy
† 23. 2. 1924 Brno

Politik. Před první světovou válkou byl poslancem moravského zemského sněmu a poslancem říšského sněmu za čs. sociální demokracii. Účastnil se domácího odboje za první světové války a jako člen Moravského národního výboru řídil koncem října 1918 zemskou správu. Po vzniku Československé republiky se stal historicky prvním českým starostou města Brna.

Náhrobek je památkově chráněn.

Skup. 25e,
hrob č. 49

TIC.JE/UH-35

36

† 25. 5. 1887 Baden u Vídně (AT)

† 27. 11. 1873 Brno

Cestovatel, botanik, lodní lékař. Pocházel z bohaté mlynářské rodiny, podnikání se ovšem nevěnoval. Po studích lékařství ve Vídni se mezi lety 1856 a 1879 účastnil několika zaoceánských plaveb jako lodní lékař. Při těchto cestách se aktivně věnoval sběru botanického a etnografického materiálu, jako první český cestovatel pořizoval fotografickou dokumentaci svých objevů. Jeho sbírka je dnes uložena v Náprstkově muzeu v Praze.

Rodinná hrobka je památkově chráněna.

Skup. 25e,
hrob č. 57

TIC.JE/UH-36

TIC BRNO

GO TO BRNO.cz

Jihomoravský kraj

městská část
BRNO-STŘED

Vydavatel: TIC BRNO, p. o.

Text: TIC BRNO,
Internetová encyklopedie dějin BrnaFoto: Muzeum města Brna
(Miloš Strnad), Pocket media s.r.o.
(Roman Prachař)Projekt byl realizován za finanční
podpory Magistrátu města Brna,
Městské části Brno-střed
a Jihomoravského krajeTIC BRNO, p. o. finančně podporuje
statutární město Brno.

2017

www.ticbrno.cz

